

Centrum vedecko-technických informácií SR
(CVTI SR)

DEKLARÁCIA
o posilnení kultúry
VEDECKEJ INTEGRITY
na Slovensku

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR)

DEKLARÁCIA

o posilnení kultúry
VEDECKEJ INTEGRITY
na Slovensku

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

VEDECKÁ INTEGRITA

DEKLARÁCIA O POSILNENÍ KULTÚRY **VEDECKEJ INTEGRITY** NA SLOVENSKU

Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR)
Bratislava, 2021

ISBN 978-80-89965-99-1

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR)

Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR) je ako priamo riadená organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie a vedeckou knižnicou Slovenskej republiky. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumno-vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie.

Národný projekt Horizontálna podpora účasti SR v Európskom výskumnom priestore (SK4ERA)

Strategickým cieľom projektu je vytvorenie funkčného systému odbornej podpory účasti slovenských inštitúcií z verejného sektora a podnikov v európskom výskumnom priestore a v európskych výskumných a inovačných programoch. Plánovaným výsledkom aktivít bude (i) zvýšená participácia Slovenska v európskom výskumnom priestore; (ii) vyšší počet projektov medzinárodnej spolupráce; (iii) lepšie využívanie národnej výskumnej infraštruktúry; (iv) zvýšenie excelentnosti slovenského výskumu; (v) zvýšené povedomie o slovenskom výskume a inováciách v zahraničí. Projekt zlepší kvalitu poskytovaných informácií a služieb pre výskumníkov v rámci ERA v prioritných oblastiach definovaných v stratégii RIS3 SK. Strategickým cieľom národného projektu je vytvorenie funkčného systému odbornej podpory účasti slovenských inštitúcií z verejného sektora a podnikov v európskom výskumnom priestore a v európskych výskumných a inovačných programoch, najmä v rámci programu Horizont 2020 a nadchádzajúceho 9. rámcového programu.

Pracovná skupina RESEARCH INTEGRITY for SLOVAKIA (PS RI4SK)

Aktivita 1:

Tvorba národného kódexu pre vedeckú integritu, spolu s vytvorením štruktúr (etických komisií) potrebných pre ich implementáciu

Aktivita 2:

Rozširovanie podpory vedeckej integrity a vzdelávanie

Aktivita 3:

Postupy prešetrovania nečestného správania vo výskume

Aktivita 4:

Tvorba národnej štruktúry pre vedeckú integritu ako „nadištitucionálnej“ platformy

DEKLARÁCIA

Úvod

[1]

Koho sa Deklarácia týka
Prečo je táto Deklarácia potrebná
Ako sa v Deklarácii pristupuje k riešeniu situácie

[2]

Závazky na posilnenie kultúry vedeckej integrity na Slovensku

[3]

Definované pojmy

[7]

Príloha 1

Národný etický kódex vedeckej integrity

[8]

Príloha 2

Odporúčania na riešenia porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity

[18]

Cieľom deklarácie o posilnení kultúry vedeckej integrity na Slovensku (ďalej len „Deklarácia“) je vyzvať všetky organizácie vykonávajúce a financujúce výskum a vzdelávanie na Slovensku, aby sa verejne a dobrovoľne prihlásili k záväzku dodržiavať najvyššie etické štandardy v oblasti vedeckej integrity so zámerom posilniť etický aspekt vedeckej činnosti, ktorý patrí k esencii vedy, ako aj zvýšiť dôveru verejnosti a medzinárodnej výskumnej komunity k slovenským výskumným pracoviskám.

Výskumní pracovníci a pracovníčky, vysokoškolskí učitelia, študenti, výskumné ústavy, vysoké školy, akadémie, grantové agentúry a celý systém organizovania výskumných činností zo samotnej podstaty svojich aktivít majú povinnosť dodržiavať a podporovať zásady vedeckej integrity, ako sú: čestnosť v komunikácii a zverejňovaní informácií; spoľahlivosť a pravdivosť pri vykonávaní výskumu; objektivita, nestrannosť a nezávislosť; otvorenosť a prístupnosť v publikovaní výsledkov a archivácii primárnych dát; povinnosť postupovať s vylúčením konfliktov záujmov; spravodlivé uvádzanie zdrojov; dodržiavanie príslušných noriem pri správe a uchovávaní dát a záznamov, ako aj vysokých etických štandardov pri výchove budúcich generácií výskumníkov. Keď sa osoba spadajúca do vyššie uvedenej kategórie uchádza o pracovné miesto, je zodpovednosťou potenciálneho zamestnávateľa vyvinúť maximálne možné úsilie na zistenie, či uchádzač v minulosti neporušil pravidlá vedeckej integrity alebo v súčasnosti nie je subjektom preverovania takýchto porušení.

Deklarácia sa opiera o **európske štandardy**, predovšetkým **The European Code of Conduct for Research Integrity (1)**, ktorý je súčasne aj záväzným dokumentom pre výskumníkov zapojených do Rámcových programov EÚ. Deklarácia vychádza primárne z textového vyjadrenia etických pravidiel, ktoré by boli záväzné pre jej signatárov, ktorí sa k nej dobrovoľne prihlásia.

Deklarácia zároveň zaväzuje slovenské výskumné organizácie a vysoké školy (dobrovoľných signatárov Deklarácie) k zavádzaniu vzdelávania v oblasti vedeckej integrity pre študentov na všetkých stupňoch vzdelávania a výskumných pracovníkov.

V Deklarácii sa venuje **pozornosť definovaniu odporúčaných pravidiel** procesu preverovania prípadov nečestného vykonávania výskumu a takisto sa v nej uvádza návrh na prijatie legislatívnej úpravy, ktorá by umožňovala sankcionovať uvedené neetické správanie, napríklad aj odnímať nečestne/podvodne získané tituly a vedecké kvalifikačné stupne.

Dôležitou súčasťou zabezpečenia kultúry vedeckej integrity je **vytvorenie nadinštitucionálnej platformy na národnej úrovni** – Národnej etickej komisie pre vedeckú integritu, ktorá bude dbať o harmonizáciu inštitucionálnych štruktúr a procedúr a ich implementáciu, bude poradným orgánom pre individuálne inštitúcie a ich etické komisie, bude monitorovať ich činnosť a pomáhať pri tvorbe národných vzdelávacích programov a v neposlednom rade reprezentovať SR v oblasti upevňovania vedeckej integrity medzinárodnej úrovni. V tejto súvislosti tvorcovia tejto deklarácie navrhujú zmeny v relevantných právnych predpisoch, ktoré budú vyžadovať vytváranie inštitucionálnych etických komisií na všetkých výskumných pracoviskách, vysokých školách, ako aj v grantových agentúrach a Národnú etickú komisiu pre vedeckú integritu aj s kompetenciami preverovania porušení princípov vedeckej integrity na Slovensku.

Deklarácia bola **pripravená za účasti všetkých zainteresovaných strán**, aby sa nerozhodovalo „o vede bez vedcov“. Na základe výstupov z medzinárodnej konferencie Etika, integrita a zodpovednosť vo výskume a vzdelávaní, konanej 21. 5. 2019 v Banskej Bystrici (**časť 1 (2)** a **časť 2 (3)**) bola vytvorená pracovná skupina pre vedeckú integritu na Slovensku (PS RI4SK), ktorá pri tvorbe deklarácie vniesla do diskusie perspektívu samotných vedcov, zástupcov grantových agentúr akreditačnej komisie, ich potreby a ambície na skvalitnenie slovenskej vedy z pohľadu vedeckej integrity.

*POZNÁMKA: V deklarácii sa používajú definované pojmy, ktorých výklady sú uvedené v závere tohto dokumentu. Definované pojmy sú pri ich prvom výskyte v texte uvedené kurzívou. Autori používajú v texte zástupný mužský rod. Mužský rod v tomto kontexte označuje osoby mužského aj ženského pohlavia.

1. Koho sa deklarácia týka

Slovenský výskumný priestor je tvorený Slovenskou akadémiou vied, vysokými školami (vrátane štátnych aj súkromných), štátnymi výskumnými organizáciami a grantovými agentúrami – Agentúrou na podporu výskumu a vývoja, Výskumnou agentúrou, grantovými agentúrami VEGA a KEGA, ale aj súkromnými organizáciami vykonávajúcimi výskum a vývoj. Všetky majú osobitnú zodpovednosť za zabezpečenie kultúry vedeckej bezúhonnosti, zodpovedajú za formulovanie pravidiel správnej vedeckej praxe, založených na uznávaných národných a medzinárodných štandardoch.

Sú zodpovedné za vytvorenie príslušných štruktúr vo svojich inštitúciách (ako napr. etické komisie, ombudsmeni, etické rady), zabezpečujúcich dodržiavanie vysokých štandardov vrátane toho, že každé porušenie princípov správnej vedeckej praxe bude identifikované už v počiatočnom štádiu a zodpovedne vyriešené.

Túto Deklaráciu pripravila **Pracovná skupina pre vedeckú integritu na Slovensku (ďalej len „PS RI4SK“)**, ktorej členmi sú: Agentúra na podporu výskumu a vývoja, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Centrum vedecko-technických informácií SR, Ekonomická univerzita v Bratislave, spoločnosť ESET, spol. s r. o., Slovenská akadémia vied, Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo, Slovenská technická univerzita v Bratislave, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Technická univerzita v Košiciach, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Univerzita Komenského v Bratislave a Vysoká škola manažmentu v Bratislave.

2. Prečo je táto Deklarácia potrebná

Súčasná situácia na Slovensku v oblasti zabezpečenia vedeckej integrity je nedostatočná. Niektoré výskumné inštitúcie a vysoké školy majú svoje kódexy a smernice, tie sa však kvalitatívne veľmi líšia.

V princípe na Slovensku existujú dva základné modely regulácie vedeckej praxe. Niektoré vysoké školy a výskumné pracoviská majú vytvorené etické komisie, väčšinou sú však určené len na riešenie etických otázok spojených s použitím konkrétnych výskumných metód, so zahrnutím osôb, prípadne laboratórnych zvierat do výskumu, ale nie na riešenie akademických a výskumných podvodov a nečestných postupov. Nezriedka sú etické komisie tvorené systémom ad hoc, keď vznikne konkrétny problém bez potrebných skúseností a znalostí s riešením *vedeckých podvodov*. Existujú aj výskumné pracoviská, ktoré vôbec nemajú vytvorené etické komisie. Predmetný stav je výsledkom absentujúcej komplexne prepracovanej právnej koncepcie riešiacej etiku a vedeckú integritu na Slovensku. Takáto neprehľadná situácia často spôsobuje problémy pri zapájaní slovenských výskumníkov do Európskeho výskumného priestoru (ERA), hlavne do projektov Rámcových programu EÚ (napr. Horizont 2020), pri ktorých sa riešeniu etických otázok prikladá veľká dôležitosť **(4)**.

3. Ako sa v deklarácii pristupuje k riešeniu situácie

Podporné štruktúry na posilnenie vedeckej integrity (ich forma) v jednotlivých krajinách musia brať do úvahy existujúcu národnú legislatívu, byť v súlade s medzinárodne uznávanými normami a smernicami, a to bez kompromisov vzhľadom na základné princípy vedeckej integrity, a súčasne zachovávať princípy academickej slobody. PS RI4SK sa dohodla, že bude vychádzať z medzinárodných (hlavne európskych) odporúčacích noriem správnej vedeckej praxe, predovšetkým z dokumentov ESF MOF on RI (the European Science Foundation Members Forum on Research Integrity (2010), the **European Code of Conduct for Research Integrity (1)**, z **OECD definície vedeckých podvodov (5)**, odporúčaní **European Networks of Research Integrity Offices – ENRIO (6)**, výstupov európskych projektov European Network of Research Ethics and Research Integrity – **ENERI (7)** a **European Network for Academic Integrity – ENAI (8)**.

ZÁVÄZKY na posilnenie kultúry vedeckej integrity na Slovensku

1. Zaväzujeme sa **zabezpečiť najvyššiu úroveň kultúry vedeckej integrity** založenej na základných princípoch správnej výskumnej praxe, ktorú budú dodržiavať výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia, ako aj všetky inštitúcie vykonávajúce a financujúce výskum predovšetkým vytvorením vhodnej infraštruktúry na jej zabezpečenie, čím posilníme dôveryhodnosť týchto inštitúcií na domácej aj medzinárodnej úrovni.
2. Zaväzujeme sa **realizovať vzdelávanie na podporu správnej výskumnej praxe** ako najefektívnejšie proaktívne preventívne kroky na vytvorenie národného výskumného prostredia podporujúceho kultúru vedeckej integrity.
3. Zaväzujeme sa **riadiť transparentným, spravodlivým a efektívnym systémom** preverovania vedeckých podvodov, nečestností a porušení princípov správnej výskumnej praxe.
4. Sme odhodlaní **vytvoriť Národnú etickú komisiu** pre vedeckú integritu, ktorej hlavnou úlohou bude implementácia a harmonizácia inštitucionálnych štruktúr na podporu kultúry vedeckej integrity, bude slúžiť ako poradný orgán pre verejné aj súkromné výskumné inštitúcie, vysoké školy a reprezentovať SR v oblasti upevňovania vedeckej integrity na medzinárodnej úrovni.

1. ZAVÄZUJEME SA ZABEZPEČIŤ NAJVIŠŠIU ÚROVEŇ KULTÚRY VEDECKEJ INTEGRITY ZALOŽENEJ NA ZÁKLADNÝCH ZÁSADÁCH SPRÁVNEJ VÝSKUMNEJ PRAXE

Kedže Slovensko je neoddeliteľnou súčasťou Európskeho výskumného priestoru, je nevyhnutné zharmonizovať jeho Národný etický kódex vedeckej integrity s existujúcimi európskymi, ako aj celosvetovo platnými kódexmi, uvedenými vyššie. Európsky kódex etiky a integrity výskumu (1), sa vzťahuje na výskum vo všetkých vedných odboroch a je v súčasnosti záväzným dokumentom Európskeho programu H2020 (9), a aj Horizont Európa (10). Správna výskumná prax sa opiera o základné princípy integrity výskumu, ktoré usmerňujú výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov pri ich každodennej vedeckej práci, ako aj pri riešení praktických, etických a intelektuálnych výziev, ktoré sú s výskumom neoddeliteľne späté. V kódexe sú definované aj formy neetického a nečestného správania.

Správna výskumná prax sa opiera predovšetkým o tieto **princípy (1)**:

- **spoľahlivosť** pri zabezpečovaní kvality výskumu, ktorá sa odráža v návrhu jeho koncepcie, metodológii, analýzach a vo využívaní zdrojov;
- **čestnosť** pri vývoji, vykonávaní, posudzovaní, podávaní správ a prezentácii výskumu a jeho výsledkov transparentným, poctivým, úplným a nestranným spôsobom;
- **rešpektovanie** kolegov, účastníkov výskumu, spoločnosti, ekosystémov, kultúrneho dedičstva a životného prostredia;
- **zodpovednosť** za výskum od prvotnej myšlienky až po jeho publikovanie, za jeho riadenie a organizáciu, odbornú prípravu, dohľad a odborné vedenie, výchovu novej generácie výskumných pracovníkov, ako aj za širšie dôsledky výskumu.

2.

ZAVÄZUJEME SA REALIZOVAŤ VZDELÁVANIE NA PODPORU SPRÁVNEJ VÝSKUMNEJ PRAXE AKO NAJEFEKTÍVNEJŠIE PROAKTÍVNE PREVENTÍVNE KROKY NA VYTVORENIE NÁRODNÉHO VÝSKUMNÉHO PROSTREDIA PODPORUJÚCEHO KULTÚRU VEDECKEJ INTEGRITY

Obsah pojmu vedecká integrita nie je v našom prostredí dostatočne zažitý a porušovanie vedeckej integrity môže byť prirodzeným dôsledkom tejto neznalosti. Preto je potrebné zaviesť vzdelávanie v tejto oblasti na všetkých stupňoch vysokoškolského vzdelávania vrátane celoživotného vzdelávania výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov. Aby takéto vzdelávanie nebolo iba formálne, musia ho garantovať osobnosti s nespochybniteľnou vlastnou integritou a praxou v sprostredkovaní hodnôt etiky akademickej a výskumnej práce.

Každý predstaviteľ študentskej, vedeckej a pedagogickej komunity by si mal osvojiť:

*správny prístup k **práci s literárnymi a inými zdrojmi;***

*správne **plánovanie postupov**, získavanie, vyhodnocovanie, manažovanie a sprostredkovanie experimentálnych dát a údajov;*

*správne **nakladanie s objektmi experimentov;***

*správny prístup k ľudským subjektom, probandom a aktérom výskumných procedúr, rešpektujúci ich **osobnú dôstojnosť a autonómiu;***

*správne **písanie seminárnych, záverečných, vedeckých a kvalifikačných prác;***

korektné uznávanie príspevkov ľudí a inštitúcií k výstupom vedeckej práce;

*korektnú **komunikáciu** s médiami a popularizáciu výsledkov;*

rozoznávanie nečestných publikačných praktík a vyhýbanie sa vydavateľstvám a časopisom, ktoré ich používajú.

Rešpektovaním týchto princípov vznikne prostredie, v ktorom sa študenti, vysokoškolskí učitelia a výskumní pracovníci nebudú báť ohlásiť a postaviť sa v kolegiálnej diskusii proti tendencii porušovať pravidlá, oznámiť porušenia správnej výskumnej praxe, porušenia princípov vedeckej integrity (ak sa o nich dozvedia) a v ktorom budú primerane sankcionované vedecké nečestnosti/podvody ako falzifikácia, fabrikácia, plagiátorstvo ako aj iné pochybné vedecké praktiky.

Úspešné príklady zavádzania vzdelávacích aktivít v oblasti výskumnej integrity na európskych univerzitách sú sumarizované v publikácii LERU: **Towards a Research Integrity Culture at Universities (11)**.

3.

ZAVÄZUJEME SA RIADIŤ TRANSPARENTNÝM, SPRAVODLIVÝM A EFEKTÍVNYM SYSTÉMOM PREVEROVANIA VEDECKÝCH A AKADEMICKÝCH PODVODOV, NEČESTNOSTÍ A DELIKTOV PROTI SPRÁVNEJ VEDECKEJ PRAXI

Je veľmi dôležité, aby si študenti, vysokoškolskí učitelia a výskumní pracovníci osvojili vedomosti, metódy a etické pravidlá, ktoré sa týkajú ich odboru. **Nedodržanie správnej výskumnej praxe je porušením pracovných povinností.** Poškodzujú sa tým výskumné procesy, narúšajú sa vzťahy medzi výskumnými pracovníkmi, podkopáva sa dôvera verejnosti k výskumu a dôveryhodnosť jeho výsledkov, **dochádza k plytvaniu zdrojov, času a v neposlednom rade zohráva úlohu aj skutočnosť, že objekty, používatelia, spoločnosť a životné prostredie sa môžu vystaviť zbytočnej ujme.**

Napriek všetkej snahe upevňovať integritu a zavádzať preventívne vzdelávacie aktivity v tejto oblasti, určite sa vyskytnú prípady vedeckých podvodov, a bude nevyhnutné preveriť ich a po eventuálnom potvrdení podozrenia aj **použiť adekvátne nápravné kroky** a sankcie. Za porušenie etických pravidiel výskumu sa zvyčajne pokladá **fabrikácia, falšovanie alebo plagiátorstvo (ďalej len „FFP“)** pri navrhovaní, vykonávaní alebo posudzovaní výskumu alebo pri podávaní správ o výsledkoch výskumu (vrátane záverečných, kvalifikačných a iných vedeckých prác). Tieto tri formy porušenia *vedeckej integrity* sa považujú za **mimoriadne závažné**, pretože skresľujú výsledok výskumu, a teda vzdávajú výskum od jeho hlavného poslania – hľadania pravdy.

Existujú aj ďalšie porušenia správnej výskumnej praxe, ktoré poškodzujú integritu výskumného procesu alebo výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov, často nazývané **pochybné vedecké praktiky (ďalej len „PVP“)**. Medzi týmito dvomi kategóriami (FFP a PVP) neexistuje ostrá hranica, a je potrebné pristúpiť k zodpovednému preverovaniu predovšetkým v prípadoch, keď sa PVP opakuje u skúsených starších pracovníkov, ktorí sú osobnými príkladmi mladším kolegom a študentom. Podrobnejšie **definície a postupy** sú obsahom **prílohy 2** tejto **Deklarácie**:

Odporúčania na riešenia porušenia a obvinenia z porušenia etických pravidiel výskumu a vzdelávania

Najzávažnejšie formy neprijateľných praktík sa sankcionujú. Treba však vynaložiť všetko úsilie, aby sa im predchádzalo predovšetkým prostredníctvom diskusie, vzdelávania, dozoru, vedenia a osobného príkladu, ako aj prostredníctvom rozvoja pozitívneho a stimulujúceho výskumného prostredia.

SME ODHODLANÍ VYTVORIŤ NÁRODNÚ ETICKÚ KOMISIU PRE VEDECKÚ INTEGRITU, KTOREJ HLAVNOU ÚLOHOU BUDE IMPLEMENTOVAŤ A HARMONIZOVAŤ INŠTITUCIONÁLNE ŠTRUKTÚRY NA PODPORU KULTÚRY VEDECKEJ INTEGRITY, SLŮŽIŤ AKO PORADNÝ ORGÁN PRE VEREJNÉ AJ SÚKROMNÉ VÝSKUMNÉ INŠTITÚCIE A REPREZENTOVAŤ SR V OBLASTI UPEVŇOVANIA VEDECKEJ INTEGRITY NA MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

Národná etická komisia pre akademickú a výskumnú integritu (ďalej len „Komisia“) by mala byť vo svojej činnosti absolútne samostatný a nezávislý orgán od politických alebo iných vplyvov a pri jej kreovaní sa predpokladá aktívna participácia signatárskych inštitúcií.

Poslaním Komisie by malo byť najmä:

- fungovať ako **poradný orgán** pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (pri zachovaní jej úplnej nezávislosti);
- vytvoriť **platformu** na definovanie štandardov pre vedeckú integritu a ich harmonizáciu na národnej a medzinárodnej úrovni (niesla by zodpovednosť za vytvorenie jasných národných štandardov správnej vedeckej praxe a definície vedeckých podvodov a nečestností, berúc do úvahy špecifiká rôznych vedeckých disciplín, názory učencov spoločností, odborných združení);
- monitorovať **implementáciu** štruktúr podporujúcich kultúru vedeckej integrity v SR (etických komisií, etických kódexov, procedúr na preskúmanie nečestností a podvodov vo výskume a vzdelávaní a pod.);
- fungovať ako **národný poradný orgán** pre individuálne výskumné inštitúcie, a to aj v prípade žiadosti od nesignatárov deklarácie;
- v prípade **komplikovaných preverovaní** (napr. pri viacerých zainteresovaných inštitúciách – národných aj medzinárodných) na požiadanie fungovať ako nezávislý a nestranný orgán bez konfliktov záujmov;
- **preveriť prípady**, keď sa obvinený z porušenia výskumnej integrity odvolá proti rozhodnutiu individuálnej výskumnej inštitúcie;
- **široť povedomie** o vedeckej integrite (konferencie, workshopy, prednášky a pod.);
- **vytvárať národné vzdelávacie programy** a podporovať tým prevenciu porušovania vedeckej integrity;
- **vytvárať databázu** informácií, ktorá umožní všeobecné harmonizovanie sankcií na národnej úrovni;
- **reprezentovať a koordinovať** aktivity podporujúce vedeckú integritu na medzinárodnej úrovni;
- sumarizovať a následne podávať správy a anonymne zverejňovať vyšetrené prípady zistené signatármi Deklarácie (**ročné národné správy**);
- monitorovať **výročné správy výskumných inštitúcií a vysokých škôl** o porušovaní vedeckej integrity a vytvoriť **databázu anonymných prípadov** porušenia vedeckej integrity na národnej úrovni;
- vytvoriť **webový portál Národnej etickej komisie pre vedeckú integritu**, kde by boli zverejňované anonymné informácie týkajúce sa riešenia jednotlivých prípadov, výročné správy, príklady dobrej praxe, priestor na najčastejšie otázky (FAQ) a pod.

DEFINOVANÉ POJMY

Na účely tejto Deklarácie sa vymedzuje sústava pojmov, ktorých definície sú uvedené v tomto dokumente.

Vedecká integrita (12) je prvotná podmienka kvalitnej vedeckej práce spočívajúca v dôslednom dodržiavaní najvyšších profesionálnych a morálnych štandardov, transparentnosti, vykonávaní výskumu kriticky a bez predsudkov a v absolútnej integrite praxe, vyučovania a administrácie vedy. Jej opakom je vedecká nepoctivosť a nečestnosť. Teda pod pojmom vedecká integrita chápu autori jednak integritu výskumu, ako aj akademickú integritu.

Vedecký podvod (12) je nepoctivé a nečestné konanie, ktoré je opakom výskumnej integrity a je v rozpore s morálnymi štandardmi. Ide najmä o plagiátorstvo, podvádzanie a odpisovanie pri skúškach, fabrikáciu výskumných výsledkov, zaznamenávanie vymyslených dát, vynechanie nevhodných faktov a dát, falšovanie výskumu, nečestné praktiky v publikovaní výsledkov, nedeclarovanie konfliktu záujmov, zneužitie informácií získaných počas posudzovania, fiktívne autorstvo, povrchné a nekvalitné posudzovanie, systematické a vedomé publikovanie v časopisoch a vydavateľstvách, v ktorých sú príznaky nečestných praktík (časopisy a vydavateľstvá, ktoré sa v akademickej komunite označujú ako predátorské). Pod pojmom vedecký podvod chápu autori jednak výskumný podvod, ako aj akademický podvod.

DEFINÍCIE FFP (1)

- **fabrikácia** je vytváranie vymyslených výsledkov a ich zaznamenávanie tak, ako keby boli skutočné.
- **falšovanie** je manipulácia s výskumným materiálom, zariadeniami alebo procesmi, alebo neopodstatnená zmena, vynechanie alebo odstránenie dát alebo výsledkov.
- **plagiátorstvo** je použitie práce a myšlienok iných ľudí bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj, čím sa porušujú práva pôvodného autora alebo autorov na výsledky ich tvorivej duševnej činnosti.

Použité zdroje:

(1) <https://allea.org/code-of-conduct/>.

(2) <https://archive.tp.cvtisr.sk?486321JOWEGJ6G41>.

(3) <https://archive.tp.cvtisr.sk?488115NZQ8RN7V24>.

(4) European Commission (2018) Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj>.

(5) <http://www.oecd.org/science/inno/40188303.pdf>.

(6) www.enrio.eu.

(7) www.eneri.eu.

(8) <http://www.academicintegrity.eu/wp/>.

(9) https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b8518ec6-6a2f-11e8-9483-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_1&format=PDF

(10) https://ec.europa.eu/info/files/horizon-europe-investing-shape-our-future_en.

(11) <https://www.leru.org/files/Towards-a-Research-Integrity-Culture-at-Universities-full-paper.pdf>.

(12) SAA VŠ: Štandardy pre vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania <https://saavs.sk/wp-content/uploads/2020/09/Standardy-pre-vnutorny-system-zabezpecovania-kvality-2.pdf>.

Národný etický kódex vedeckej integrity*

Preambula

Národný etický kódex vedeckej integrity (ďalej len „Kódex“) je prílohou Deklarácie o posilnení kultúry vedeckej integrity na Slovensku, ktorej cieľom je vyzvať všetky organizácie vykonávajúce a financujúce výskum na Slovensku, aby sa verejne prihlásili k záväzku dodržiavať najvyššie etické štandardy v oblasti vedeckej integrity so zámerom zvýšiť dôveru verejnosti aj medzinárodnej výskumnej komunity k slovenským výskumným a akademickým pracoviskám.

Kódex vedeckej integrity **nadväzuje na platnú legislatívu a zdôrazňuje hodnoty zodpovednosti, čestnosti, pravdivosti, ľudskosti a udržateľnosti.**

Článok I. Rozsah pôsobnosti a prechodné ustanovenia

I.1. Na ktoré činnosti sa Kódex vzťahuje

a) Tento kódex sa vzťahuje na výskum v najširšom zmysle slova (I, II) uskutočňujúci sa v inštitúciách (aj súkromných), ktoré ho prijali. Zahŕňa výskum financovaný z verejných, ako aj súkromných zdrojov, či už ide o základný, aplikovaný výskum alebo o výskum orientovaný na prax.

b) Pojem výskum sa vzťahuje na všetky činnosti spojené s realizáciou (životným cyklom) výskumu – na fázu tvorby projektu výskumu, predkladania žiadosti o financovanie, schvaľovania a hodnotenia žiadosti, ako aj na samotné vykonávanie výskumu, jeho vyhodnotenia, šírenia jeho výsledkov a výstupov ako aj na prípadné zavedenia výsledkov do praxe. Zahŕňa činnosti ako posudzovanie, expertízy, podávanie správ o výsledkoch, publikačnú činnosť, výchovu mladej generácie výskumníkov a popularizáciu výsledkov výskumu. Princípy a štandardy tohto kódexu sa vzťahujú aj na populárno-vedecké publikácie, učebné materiály.

I.2. Ktoré inštitúcie sú viazané týmto Kódexom

a) Kódex je záväzný na základe samoregulácie, a teda záväzný pre tie inštitúcie, ktoré ho prijali.

b) Kódex môžu prijať následne aj ďalšie inštitúcie vrátane súkromných a štátnych organizácií zaoberajúcich sa výskumom a vývojom.

c) Spoločný výskum s inými inštitúciami (vrátane súkromných), ktoré neprijali tento alebo porovnateľný kódex, by sa mal uskutočniť iba vtedy, ak existuje dostatočná istota, že výskum sa bude vykonávať v súlade s hodnotami kódexu.

*POZNÁMKA: V kódexe sa používajú definované pojmy, ktorých výklady sú uvedené v závere tohto dokumentu. Definované pojmy sú pri ich prvom výskyte v texte uvedené kurzívou. Autori používajú v texte zástupný mužský rod. Mužský rod v tomto kontexte označuje osoby mužského aj ženského pohlavia.

(I) Aj na práce študentov a doktorandov v rámci vzdelávacieho procesu.

(II) Bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú zamestnaní ich univerzitou alebo výskumnou organizáciou.

I.3. Na ktoré subjekty sa Kódex vzťahuje?

V inštitúciách, ktoré prijali tento kódex, sa jeho obsah vzťahuje predovšetkým na:

- a) jednotlivých výskumných pracovníkov, vysokoškolských učiteľov a študentov všetkých stupňov vysokoškolského štúdia (bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú zamestnaní ich univerzitou alebo výskumnou organizáciou), hosťujúcich a externých pracovníkov, ak sa zúčastňujú na výskume vykonávanom inštitúciou alebo ak zverejňujú svoj výskum v jej mene;
- b) vedúcich projektových tímov, hlavných riešiteľov, riaditeľov výskumných inštitúcií, rektorov, dekanov, projektových koordinátorov a iných manažérov zodpovedných za vedenie výskumu;
- c) prácu iných strán zapojených do výskumu, ako sú podporný personál, študenti alebo zúčastnení občania.

I.4. Súlad kódexu s legislatívou a vzťah k iným predpisom

- a) Všetky vedeckovýskumné činnosti inštitúcií viazaných týmto kódexom rešpektujú a aplikujú platnú legislatívu SR.
- b) Tieto normy sú chápané ako minimálne štandardy a, samozrejme, môžu byť doplnené a rozšírené pre každú disciplínu, odbor, odvetvie alebo inštitúciu.
- c) V praxi už existujúce etické kódexy (vrátane rokovacieho poriadku/štatútu etickej komisie) signatárskych inštitúcií zostanú zachované, ak spĺňajú čl. I ods. 4 bod b).

Článok II. Pravidlá výskumnej činnosti a vzdelávania

II. 1 Všeobecné zásady (5)

- a) Základnou hodnotou vedy je sloboda vedeckého bádania, jej nezávislosť od politických, náboženských a ideologických presvedčení. Obmedzovanie slobody bádania z pozície akejkoľvek authority je neprípustné. K dodržiavaniu tejto hodnoty vyzýva aj **Bonnská deklarácia o slobode vedeckého výskumu (1)**, ktorú podpísala aj Slovenská republika.
- b) Výskumníci, vysokoškolskí učitelia a iní zamestnanci sa pri výkone svojej činnosti riadia všeobecne platnými etickými princípmi, vo vzťahoch k ostatným zamestnancom zachovávajú ľudskú dôstojnosť, ohľaduplnosť, úctu, zdvorilosť a čestnosť v súlade so zásadami uvedenými v Kódexe.

(1) https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf.

(5) Etický kódex SAV: https://www.sav.sk/php/download_doc.php?doc_no=7663.

II.2 Správna výskumná prax **

Správna výskumná prax zahŕňa tieto oblasti:

- výskumné prostredie,
- vzdelávanie, dohľad a odborné vedenie,
- výskumné postupy,
- etické opatrenia zabezpečujúce ochranu a bezpečnosť,
- spracovanie a správu dát,
- kooperáciu a koordináciu,
- publikovanie a šírenie informácií,
- posudzovanie, hodnotenie a edičnú činnosť.

II.2.1 Výskumné prostredie

Výskumné inštitúcie a vysoké školy:

- a) podporujú informovanosť a zabezpečujú, aby vo výskume prevládala kultúra integrity výskumu;
- b) majú rozhodujúcu úlohu pri formulovaní jasných pravidiel a postupov správnej výskumnej praxe, ako aj pri riadnom a transparentnom riešení ich porušenia;
- c) podporujú primeranú infraštruktúru správy a ochrany dát a výskumného materiálu vo všetkých ich formách (III) (medzi ktoré patria kvalitatívne a kvantitatívne dáta, protokoly, procesy, iné výskumné artefakty a s nimi súvisiace metadáta), ktoré sú potrebné hlavne na reprodukovateľnosť výskumu;
- d) aplikujú transparentné postupy pri prijímaní a kariérom raste výskumných a akademických pracovníkov;
- e) dôsledne dodržiavajú princíp rovnosti príležitostí a nediskriminácie, tzn. žiadny zamestnanec nesmie byť diskriminovaný na základe pohlavia, rasy, farby pleti, viery a náboženstva, veku, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, sexuálnej orientácie, jazyka, zdravotného hendikepu, spoločenského, ekonomického alebo iného postavenia. Zamestnanci sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.

(III) Medzi ktoré patria kvalitatívne a kvantitatívne dáta, protokoly, procesy, iné výskumné artefakty a s nimi súvisiace metadáta.

**POZNÁMKA: Celá časť II. 2 prevzatá z European Code of Conduct for Research Integrity <https://allea.org/code-of-conduct/>.

II.2.2 Vzdelávanie, dohľad a odborné vedenie

- a) Výskumné inštitúcie a vysoké školy pripravujú vhodné a primerané vzdelávanie v oblasti etiky a integrity výskumu, zabezpečujúce informovanosť o príslušných kódexoch, normách a predpisoch, potenciálnych problémoch a modelových prípadoch.
- b) Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia počas celej svojej kariéry, od začínajúcich až po najskúsenejších pracovníkov, absolvujú školenia v oblasti etiky a integrity výskumu.
- c) Výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, vedúci výskumu, zodpovední riešitelia a školitelia vedú členov svojich tímov, radia im a poskytujú odbornú prípravu usmerňujúcu rozvoj ich výskumnej činnosti, jej koncepcie a štruktúry a posilňujú kultúru integrity výskumu aj svojím osobným príkladom.

II.2.3 Výskumné postupy

Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia:

- a) vo svojom výskume zohľadňujú najnovšie poznatky dosiahnuté v danej oblasti.
- b) navrhujú, vykonávajú, analyzujú a dokumentujú výskum dôkladne a uvážene.
- c) využívajú finančné prostriedky určené na výskum riadne, efektívne, hospodárne a zodpovedne.
- d) publikujú výsledky a interpretáciu výskumu otvorene, čestne, transparentne a presne; v odôvodnených prípadoch zachovávajú dôvernosť dát alebo zistení.
- e) podávajú správy o výsledkoch výskumu v súlade s normami svojho odboru a takým spôsobom, aby mohli byť (tam, kde je to možné) verifikované a reprodukované.
- f) si musia byť vedomí svojej zodpovednosti za kvalitu výskumu a dôveryhodnosť získaných výsledkov a konajú v súlade so správnou vedeckou praxou a princípmi vedeckej integrity definovanými v publikácii **Odporúčania na riešenia porušení a obvinenia z porušenia etických pravidiel výskumu a vzdelávania**, ktorá je súčasťou deklarácie.

Vedecký výskum:

- a) sa vykonáva výhradne prostredníctvom vedeckej metodológie s dodržiavaním pravidiel špecifických pre danú disciplínu.
- b) sa opiera o systematický skepticizmus. Je otvorený pochybnostiam, racionálnej a zdôvodnenej kritike.

II.2.4 Etické opatrenia zabezpečujúce ochranu a bezpečnosť

Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia:

- a) dodržiavajú kódexy a predpisy týkajúce sa ich vedného odboru.
- b) zaobchádzajú s predmetmi výskumu, či už ide o človeka, zvieratá alebo predmety kultúrnej, biologickej, environmentálnej alebo fyzickej povahy s rešpektom, starostlivosťou a v súlade s právnymi a etickými predpismi.
- c) berú náležitý ohľad na zdravie, bezpečnosť, osobnú dôstojnosť a autonómiu spolupracovníkov, ostatných osôb, ktorých sa výskum týka a celej spoločnosti.
- d) si uvedomujú a monitorujú potenciálne škody a riziká, ktoré môžu byť spôsobené ich výskumom.
- e) si uvedomujú, že výskumné protokoly musia zohľadňovať a citlivo vnímať význam rozdielov na základe veku, pohlavia, spoločenskej vrstvy kultúry, náboženstva a etnického pôvodu.
- f) sa vo verejných vystúpeniach zameraných na šírenie vedeckých poznatkov a dosiahnutých výsledkov riadia odbornosťou, v ktorej vykonávajú výskumnú, vývojovú, inovačnú alebo pedagogickú činnosť, pričom rozlišujú medzi odborným stanoviskom a svojím osobným názorom, a podávajú informácie v súlade s princípmi vedeckej integrity.

II.2.5 Spracovanie a správa dát

Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia, výskumné inštitúcie a vysoké školy:

- a) zabezpečujú primeranú správu, spôsob získavania, spracovania a usporiadania všetkých dát a výskumného materiálu, a to aj nezverejnených, ako aj ich bezpečné uchovanie počas primeraného obdobia;
- b) zabezpečia, aby prístup k údajom bol v rámci nevyhnutných obmedzení čo najotvorenejší a podľa potreby v súlade so zásadami správy dát FAIR (IV);
- c) poskytujú transparentný prístup a využívanie svojich dát a výskumného materiálu iným;
- d) považujú dáta za legitímne výsledky výskumu, ktoré možno citovať;
- e) zabezpečia, aby všetky zmluvy alebo dohody týkajúce sa výsledkov výskumu obsahovali spravodlivé podmienky používania, vlastníctva a ochrany výsledkov výskumu v súlade s právom duševného vlastníctva.

(IV) Vyhľadateľnosť, prístupnosť, interoperabilita a opakovaná použiteľnosť.

II.2.6 Kooperácia a koordinácia

Všetci partneri v rámci výskumnej spolupráce:

- a) sú zodpovední za integritu ich spoločného výskumu;
- b) sa na začiatku dohodnú na cieľoch výskumu a na transparentnom a otvorenom spôsobe jeho prezentovania;
- c) sa na začiatku spolupráce formálne dohodnú na pravidlách a aplikovateľných kódexoch v oblasti integrity výskumu, na uplatňovaných zákonoch a iných právnych predpisoch, na ochrane duševného vlastníctva spolupracovníkov a na spôsobe riešenia prípadných konfliktov a možných prípadov porušenia etických pravidiel výskumu;
- d) sú riadne informovaní o predkladaní výsledkov výskumu na publikovanie a tento postup sa s nimi vopred konzultuje.

II.2.7 Publikovanie a šírenie informácií

- a) Všetci autori sú plne zodpovední za celý obsah publikácie, ak nie je uvedené inak.
- b) Všetci autori sa dohodnú na poradí, v akom bude ich autorstvo uvedené, a uznávajú, že autorstvo je založené na použití kritérií na posúdenie významnosti prínosu ku koncepcii výskumu, k zberu relevantných dát alebo analýze či interpretácii výsledkov.
- c) Autori zabezpečia, aby ich práca bola kolegom k dispozícii včas, otvorene, transparentne a presne, ak nie je dohodnuté inak.
- d) Pri komunikácii s verejnosťou, ako aj v printových a sociálnych médiách vystupujú čestne a v plnom súlade s princípmi integrity vo výskumnej činnosti.
- e) Autor vhodnou formou uznáva dôležitosť práce a intelektuálny prínos iných vedcov vrátane spolupracovníkov, asistentov a podporovateľov výskumu, ktorí ovplyvnili daný výskum a tiež korektne citujú súvisiace práce.
- f) Všetci autori oznámia akýkoľvek konflikt záujmov a finančnú alebo inú podporu získanú na účely výskumu alebo publikovania jeho výsledkov.
- g) Autori v prípade potreby a pomocou jasne daných postupov a s uvedením jasných, jednoznačných a pravdivých dôvodov zverejnenia opravu alebo prácu stiahnu, rýchle vykonanie opráv v ich publikáciách sa hodnotí kladne.
- h) Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia dodržiavajú uvedené kritériá rovnako, či ide o publikovanie v časopise s plateným prístupom, s otvoreným prístupom alebo prostredníctvom akejkoľvek inej alternatívnej formy publikovania.
- i) Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia nepublikujú pochybným spôsobom a nevyužívajú nedôveryhodné publikačné platformy, ako napríklad tzv. predátorské časopisy a konferencie.

PRÍLOHA 1

II.2.8 Posudzovanie, hodnotenie a edičná činnosť

- a) Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia berú s plnou vážnosťou svoj záväzok voči akademickej obci a s vysokou zodpovednosťou sa podieľajú na posudzovaní a hodnotení výskumu a na rozhodovacích procesoch.
- b) Výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia posudzujú a hodnotia príspevky na publikovanie, žiadosti o financovanie, návrhy na vymenovanie, kariérny postup alebo odmeňovanie transparentne a s primeraným odôvodnením.
- c) Recenzenti, redaktori, členovia rád a komisií, ktorí sú v konflikte záujmov, sa nezúčastnia na rozhodovaní o publikovaní, financovaní, vymenovaní, povýšení, odmeňovaní alebo oceňovaní.
- d) Recenzenti zachovávajú mlčanlivosť, ak nedisponujú predchádzajúcim súhlasom autora alebo vydavateľa.
- e) Recenzenti a editori rešpektujú práva autorov a navrhovateľov a vyžadujú si ich súhlas na použitie ich myšlienok, dát alebo interpretácií.

PRÍLOHA 1

Článok III. Porušenia vedeckej integrity

III.1 Definícia kategórií porušovania etických pravidiel výskumu a iných neprijateľných praktík

Napriek všetkej snahe upevniť integritu a zaviesť preventívne vzdelávacie aktivity sa v tejto oblasti určite vyskytnú prípady vedeckých podvodov, keď bude nevyhnutné preveriť a po potvrdení podozrenia aj použiť adekvátne nápravné kroky a sankcie.

Za porušenie etických pravidiel výskumu sa pokladá najmä fabrikácia, falšovanie alebo plagiátorstvo (ďalej len „FFP“) pri navrhovaní, vykonávaní alebo posudzovaní výskumu alebo pri podávaní správ o výsledkoch výskumu.

III.1.1 Závažné porušovanie vedeckej integrity

Tieto tri formy (**FFP**) porušenia sa považujú za mimoriadne závažné, pretože skresľujú výsledok výskumu:

- a) **Fabrikácia** je vytváranie vymyslených výsledkov a ich zaznamenávanie tak, ako keby boli skutočné.
- b) **Falšovanie** je manipulácia s výskumným materiálom, zariadeniami alebo procesmi, alebo neopodstatnená zmena, vynechanie alebo ignorovanie dát alebo výsledkov.
- c) **Plagiátorstvo** je použitie práce a myšlienok iných ľudí bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj, čím sa porušujú práva pôvodného autora alebo autorov na výsledky jeho tvorivej duševnej činnosti.

III.1.2 Pochybné vedecké praktiky

Existujú aj ďalšie porušenia správnej výskumnej praxe, ktoré poškodzujú integritu výskumného procesu alebo výskumných pracovníkov, často nazývané **pochybné vedecké praktiky** (ďalej len „PVP“). Medzi týmito dvomi kategóriami (FFP a PVP) neexistuje ostrá hranica, predovšetkým v prípadoch, keď sa PVP opakuje u skúsených starších výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov. Okrem priameho porušovania správnej výskumnej praxe uvedeného v tomto kódexe (FFP) ďalšie príklady neprijateľných praktík zahŕňajú, ale nie sú obmedzené na:

a) PVP týkajúce sa dát:

- nesprávny/nedôsledný manažment výskumných dát;
- nesprávne uchovávanie primárnych dát;
- neodôvodnené odmietanie poskytnutia prístupu k primárnym dátam vrátane informácie, ako boli tieto dáta získané, alebo zničenie takýchto dát pred predpísanou povinnou lehotou uchovávania.

b) PVP týkajúce sa publikačných a konferenčných aktivít a predkladania grantových návrhov:

- manipulácia s autorstvom alebo znevažovanie zásluh ostatných výskumných pracovníkov v publikáciách;
- opätovné publikovanie podstatných častí z vlastných skorších publikácií vrátane prekladov bez riadneho uvedenia alebo citovania originálu (tzv. autoplagiátorstvo);
- selektívne citovanie s úmyslom podporiť vlastné zistenia alebo vyhovieť redaktorom, recenzentom či kolegom;
- zakladanie alebo podpora časopisov, ktoré narušujú kontrolu kvality výskumu (tzv. predátorské časopisy);
- poskytovanie nepravdivých a nepresných informácií v predkladaných grantových návrhoch, ktoré môžu znevýhodňovať konkurenčné návrhy;
- organizovanie/podpora tzv. predátorských konferencií a účasť na nich.

c) PVP týkajúce sa výskumných metód/praxe:

- používanie nevhodných (škodlivých, nebezpečných) výskumných metód, nesprávneho/nedôsledného dizajnu výskumu;
- nedodržanie protokolu (ľudské výskumné subjekty);
- tzv. bias design – selekcia metód zameraných na docielenie žiadanych výsledkov;
- používanie nevhodných štatistických metód.

d) PVP spojené s prácou hodnotiteľa:

- porušenie dôvernosti;
- povrchné, nekvalitné, nekritické a neobjektívne posudzovanie;
- nepriznanie konfliktu záujmov;
- zneužitie informácií získaných počas posudzovania;
- predpojatosť (či už voči riešiteľovi alebo posudzovanej téme).

PRÍLOHA 1

e) PVP týkajúce sa osobného správania:

- ohrozovanie nezávislosti výskumného procesu alebo oznamovania jeho výsledkov zaujatým spôsobom v prospech financovateľov/podporovateľov výskumu;
- neadekvátny manažment, vedenie výskumu;
- neodôvodnené rozširovanie bibliografie; zjavne nepodložené obvinenie výskumného pracovníka z porušenia etických alebo iných pravidiel výskumu;
- neposkytnutie alebo vedomé skresľovanie výsledkov výskumu (zveličovanie významu a praktického uplatnenia výsledkov výskumu);
- zdržiavanie alebo neprimerané bránenie v práci iných výskumných pracovníkov;
- zneužívanie služobného veku na účelové porušovanie integrity výskumu;
- ignorovanie alebo utajovanie porušovania integrity výskumu;
- nedostatočné/nevhodné vedenie študentov;
- sabotáž výskumných aktivít, špeciálne prípady poškodzovania potrebných výskumných prístrojov, dokumentov, hardvéru, softvéru, chemikálií, ktoré iný výskumník potrebuje na svoj výskum;
- vytváranie prekážok v kariérnych postupoch mladých výskumníkov, ktorí v dobrom úmysle oznámili potenciálny akademický podvod a nečestnosť kolegov;
- diskriminačné správanie na základe veku, pohlavia, rodu, etnicity, rasy, náboženstva, politického zmýšľania, zdravotných, sociálnych a iných znevýhodnení.

Najzávažnejšie formy neprijateľných praktík sa sankcionujú. Treba však vynaložiť všetko úsilie, aby sa im predchádzalo, predovšetkým prostredníctvom odbornej výchovy, dozoru a vedenia, ako aj prostredníctvom rozvoja pozitívneho a stimulujúceho výskumného prostredia.

III.2 Riešenie porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity

Na riešenie takýchto situácií je nevyhnutné, aby každá inštitúcia vykonávajúca výskumnú a vzdelávaciu činnosť mala vypracovaný „manuál“ – opisujúci procedúru na preverenie porušení etických pravidiel vedeckej integrity. Procedúra by mala byť založená na týchto princípoch: integrita, spravodlivosť, nespôsobenie ujmy, dôvernoscť, rovnováha práv a adekvátny čas. Mala by byť publikovaná, transparentná a dostupná pre všetkých zainteresovaných **(3) (4)**. Presné pravidlá a postup sa uvádzajú v **prílohe 2** Deklarácie, t.j. **Odporúčania na riešenie porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity.**

(3) ENRIO: Recommendations for the Investigation of Research Misconduct by ENRIO (2019) <http://www.enrio.eu/resources/?cat=6>.

(4) OECD Global Science Forum. Investigating Research Misconduct Allegations in International Collaborative Research Projects. A PRACTICAL GUIDE. April 2009. <https://www.oecd.org/science/inno/42770261.pdf>.

Definované pojmy

Na účely tohto kódexu sa vymedzuje sústava pojmov, ktorých definície sú uvedené v tomto dokumente.

Vedecká integrita (6) je prvotná podmienka kvalitnej vedeckej práce spočívajúca v dôslednom dodržiavaní najvyšších profesionálnych a morálnych štandardov, transparentnosti, vykonávaní výskumu kriticky a bez predsudkov a v absolútnej integrite praxe, vyučovania a administrácie vedy. Jej opakom je vedecká nepoctivosť a nečestnosť. Pod pojmom vedecká integrita chápu autori jednak integritu výskumu, ako aj akademickú integritu.

Vedecký podvod (6) je nepoctivé a nečestné konanie, ktoré je opakom výskumnej integrity a je v rozpore s morálnymi štandardmi. Ide najmä o plagiátorstvo, podvádzanie a odpisovanie pri skúškach, fabrikáciu výskumných výsledkov, zaznamenávanie vymyslených dát, vynechanie nevhodných faktov a dát, falšovanie výskumu, nečestné praktiky v publikovaní výsledkov, nedeklarovanie konfliktu záujmov, zneužitie informácií získaných počas posudzovania, fiktívne autorstvo, povrchné a nekvalitné posudzovanie, systematické a vedomé publikovanie v časopisoch a vydavateľstvách, v ktorých sú príznaky nečestných praktík (časopisy a vydavateľstvá, ktoré sa v akademickej komunite označujú ako predátorské).

Pod pojmom vedecký podvod chápu autori jednak výskumný podvod, ako aj akademický podvod.

(6) SAA VŠ: Štandardy pre vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania
<https://saavs.sk/wp-content/uploads/2020/09/Standardy-pre-vnutorny-system-zabezpecovania-kvality-2.pdf>

Odporúčania na riešenia porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity*

Preambula

Odporúčania na riešenia porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity (ďalej len „Odporúčania“ alebo „Príručka“) sú prílohou **Deklarácie o posilnení kultúry vedeckej integrity na Slovensku**, ktorej cieľom je vyzvať všetky organizácie vykonávajúce a financujúce výskum na Slovensku, aby sa verejne prihlásili k záväzku dodržiavať najvyššie etické štandardy v oblasti vedeckej integrity so zámerom zvýšiť dôveru verejnosti aj medzinárodnej výskumnej komunity k slovenským výskumným a akademickým pracoviskám.

Túto príručku je potrebné chápať ako odporúčania, nie je záväzná. Jej cieľom je pomôcť pri kreovaní inštitucionálnych etických komisií, ako aj pri riešení prípadov **porušení princípov vedeckej integrity**.

I. Všeobecné princípy pri riešení potenciálneho porušenia pravidiel vedeckej integrity

Jednotný a stabilný systém zaoberajúci sa porušovaním pravidiel vedeckej integrity by mal byť prijatý v každej európskej krajine. Hlavná zodpovednosť za jednotný a stabilný systém môže byť prevažne na miestnej alebo na celoštátnej úrovni. Vedúcu úlohu by mali mať všetky vládne organizácie, celoštátne orgány financovania, súkromné nadácie, výskumné inštitúcie, vysoké školy atď. Dôležité je jasné rozdelenie zodpovednosti, pričom je potrebné zdôrazniť tú skutočnosť, že vždy je v záujme spoločnosti a akademickej obce, aby sa porušovanie etických pravidiel výskumu riešilo dôsledne a transparentne. Každé preverenie obvinenia z porušenia etických pravidiel výskumu a vzdelávania sa musí opierať o nasledujúce princípy:

I. 1. Integrita a dôvernosť

Preverenie sa vykonáva spravodlivo, komplexne a účelne, s najvyššou možnou mierou presnosti, objektívnosti a dôkladnosti, plne v súlade s platným Národným etickým kódexom vedeckej integrity, ktorý obsahuje definície vedeckých podvodov a neprijateľných praktík vo výskumnej činnosti a je plne v súlade **European Code of Conduct for Integrity (ALLEA, 2017) (1)**.

Účastníci konania preverovania obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity (I) oznámia akýkoľvek **konflikt záujmov**, existujúci alebo aj ten, ktorý môže počas preverovania vzniknúť, a to najneskôr do času spracovania správy o výsledku preverovania. **Inštitúcia** bezodkladne **prijme opatrenia**, ktoré zabezpečia, aby sa v rámci preverovania dospelo k záverom v akceptovateľnom časovom limite.

(I) Podozrivý, resp. preverovaný subjekt, členovia etickej komisie, oznamovateľ, svedkovia prípadne iné relevantné subjekty ad hoc.

(1) The European Code of Conduct for Research Integrity
<https://allea.org/code-of-conduct/>.

*POZNÁMKA: V Odporúčaniach sa používajú definované pojmy, ktorých výklady sú uvedené v závere tohto dokumentu. Definované pojmy sú pri ich prvom výskyte v texte uvedené kurzívou. Autori používajú v texte zástupný mužský rod. Mužský rod v tomto kontexte označuje osoby mužského aj ženského pohlavia.

Preverenie obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity sa vykonáva dôverne s cieľom chrániť účastníkov konania. Princíp zachovania dôvernosti však nesmie ohroziť hlavný cieľ preverovania, a to je zistenie pravdy, keď teda dôjde ku konfliktu medzi požiadavkou dôvernosti a požiadavkou nájdenia pravdy, musí byť daná prednosť druhej z nich. Pri poskytovaní informácií o preverovaní tretej strane je povinnosť zachovávať ich dôvernosť, ak to okolnosti umožňujú, a to v súlade s aktuálnou právnou úpravou.

Súčasťou preverovania obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity je riešenie otázky miery zavinenia (od minimálnej k maximálnej miere zavinenia, napr. úmyselne alebo z prípadnej nedbanlivosti).

Inštitúcie počas preverovania obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity **chránia práva oznamovateľov** rovnako ako svedkov a zabezpečia, aby ich profesijná budúcnosť nebola ohrozená.

Súčasťou akademickej slobody by však mal byť aj priestor na omyly a rôznorodosť názorov.

Smernice na riešenie porušenia správnej výskumnej praxe musia byť verejne dostupné, aby sa zabezpečila ich transparentnosť a jednotnosť a aby boli každému dopredu známe všetky pravidlá.

PRÍLOHA 2

1.2. Spravodlivosť a princíp nespôsobenia ujmy

Preverovania obvinení z porušenia pravidiel vedeckej integrity sa vykonávajú riadne a spravodlivo voči všetkým účastníkom konania a v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, usmerneniami a internými právnymi predpismi príslušnej inštitúcie.

Každá osoba obvinená z porušenia pravidiel vedeckej integrity sa **považuje za nevinnú**, kým sa nepreukáže opak.

Etická komisia zodpovedá za zber dôkazov v súlade so štatútom, internými a všeobecne záväznými právnymi predpismi príslušnej inštitúcie, pričom je povinná takéto dôkazy chrániť a zabezpečiť počas celého procesu, nielen pred zneužitím, ale aj pred zničením.

Osobám obvineným z porušenia pravidiel vedeckej integrity sa oznámia podrobnosti obvinenia a **umožní sa im spravodlivé konanie**, v ktorom môžu reagovať a predložiť dôkazy, privolať si svedka, prípadne sa odvolať proti navrhnutým sankciám.

Hoci nie všetky inštitucionálne alebo národné postupy umožňujú **ústne svedectvo**, resp. vypočutie svedkov, štandardné verbálne vypočutie svedka podporuje princíp spravodlivosti a niekedy je dokonca zásadné pre úspešné ukončenie preverovania, preto ho v rámci Odporúčaní **vedecká obec pripúšťa**.

Voči osobám, ktorým sa potvrdia obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity, **sa prijímú opatrenia úmerné závažnosti** ich konania. Proti sankciám a nápravným opatreniam je prípustné odvolanie.

Ak sú obvinení zbavení obvinenia, prijímú sa **primerané nápravné opatrenia na očistenie ich mena** v akademickej a vedeckej obci, ktoré by mala mať etická komisia upravené v štatúte.

Žiadna osoba, ktorá vzniesla obvinenie („whistleblower“) v dobrom úmysle **nebude niesť** v súvislosti **s týmto vznesením akékoľvek následky** a v prípade potreby by jej mala byť poskytnutá **adekvátna ochrana**.

II. Odporúčania

II.1 Odporúčanie 1: Procedúra preskúmania porušenia pravidiel vedeckej integrity

Existujúce právne predpisy nepostihujú všetky možné spôsoby a okolnosti nevedeckých, neetických a nečestných postupov, predovšetkým slúžia na ochranu iných práv než je dôveryhodnosť vedy a vzdelávania a podmienky jej funkčnosti.

Osoba, ktorej práca bola spochybnená, jej inštitúcia i osoba, ktorá obvinenie vznesla, majú navzdory svojim antagonistickým stanoviskám spoločný záujem:

prípado rýchlo objasniť, spravodlivo vyriešiť a predísť jeho publicite. Všetky tri strany si prajú ochrániť svoju dobrú povest. Procedurálne pravidlá, ktorými sa riešenie obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity riadi, musia tieto spoločné záujmy zúčastnených strán rešpektovať. Preto je vhodné primerane rozdeliť celú procedúru do nasledujúcich krokov:

Prvá fáza (predbežné zisťovanie) má za úlohu zistiť skutkovú podstatu a posúdiť, či je obvinenie dostatočne podložené. V tejto fáze je nutné nájsť rovnováhu medzi právom obvineného i toho, ktorý obvinenie vznesol, s prihliadnutím na dôvernú, ako aj na potrebu zaujať jasné stanovisko k faktom v rozumne krátkom čase. V tejto fáze je prvoradá ochrana potenciálne nevinného obvineného.

Výsledkom tejto fázy je rozhodnutie, či je obvinenie oprávnené a vyžaduje teda ďalšie preskúmanie alebo či sa ukázalo ako nepodložené. Ako pravidlo sa musí brať do úvahy fakt či bol vedecký podvod vykonaný úmyselne alebo z nedbanlivosti.

Druhá fáza (hlavné konanie) zahŕňa podľa potreby zisťovanie ďalších skutočností, vypočutie svedkov, získanie a skúmanie dôkazov, následné **formálne vyhlásenie, či k nesprávnemu postupu/podvodu** došlo, a na záver reakciu na potvrdené obvinenie. Táto reakcia môže mať podobu zavedenia zmierujúceho konania, odporúčania pre nadriadené orgány či pre tretiu stranu alebo podobu postihov uložených oprávnenými orgánmi príslušnej inštitúcie (vrátane napr. záväzku stiahnuť či opraviť publikácie obsahujúce dokázané nesprávosti/podvody). Ochrana všeobecnej dôveryhodnosti vedy vyžaduje, aby k preskúmaniu a overeniu faktov i k reakcii na dokázaný nesprávny postup došlo v primerane krátkom čase. Konanie je neverejné, pričom spravidla prebieha vo forme ústneho rokovania.

Debata alebo diskusia na všeobecne prijateľnom základe ponúka možnosť uzmierenia. Na druhej strane však nesmie tento pružný postup viesť k protekčnému zaobchádzaniu s niektorými osobami ani k ukončeniu prípadu bez náležitého objasnenia a zaujatia postoja. Záverom predmetnej fázy je spracovanie písomného odporúčania/správy pre štatutárny orgán, ktoré obsahuje záver/výrok a primerané odôvodnenie. Podrobnejšie informácie nájdete v dokumente: **Správna vedecká prax, Odporúčanie APVT (2)**.

Obe fázy procedúry, predbežné zisťovanie i hlavné konanie, musia vyhovovať najmä týmto zásadám:

(2) Správna vedecká prax, Odporúčanie APVT, nov. 2004.

<https://www.apv.sk/buxus/docs/agentura/ine-dokumenty/spravna-vedecka-prax.pdf>.

PRÍLOHA 2

1. Pred začatím preverovania konkrétneho prípadu musí z pravidiel (II) jednoznačne vyplývať:

- a) kto úradne prijme obvinenie z nevedeckého/nečestného postupu (napr. ombudsman, nezávislý etický poradca, predseda etickej komisie a pod.);
- b) aká forma obvinenia je akceptovateľná (písomná, ústna, podpísaná alebo anonymná);
- c) kedy sa začne predbežné zisťovanie a hlavné konanie, kto ho začne a akou formou;
- d) možnosti odvolania (komu, proti vecnému obsahu alebo formálnej stránke preverovania, v akej lehote a forme);
- e) informácie o možných sankciách (zastavenie financovania grantu, odobranie titulu, disciplinárne konanie, oprava alebo stiahnutie článku a pod.);
- f) aké kroky budú podniknuté na ustanovenie preverujúcich orgánov – etických komisií; budú ustanovené len pre daný prípad (ad hoc); budú využité existujúce komisie (národné, inštitucionálne, výbory alebo bude ich forma zmiešaná, napr. so stálym predsedajúcim a jednotlivo ustanovenými ďalšími členmi z danej inštitúcie alebo zvonka); začlenenie odborníkov z danej problematiky je takmer nevyhnutné a prispieva k objektivite, hlavne v menších inštitúciách;
- g) v prípade, že sa na výskume zúčastňujú výskumníci z rôznych inštitúcií danej krajiny alebo aj medzinárodných inštitúcií, je potrebné dohodnúť sa ešte pred začatím spolupráce na presných definíciách pojmov: fabrikácia, falzifikácia a plagiátorstvo a pochybných vedeckých praktík, ako aj na spôsobe preverovania prípadných porušení pravidiel vedeckej integrity.

2. Počas preverovania konkrétneho prípadu musí byť z pravidiel jasné, že:

- a) konflikt záujmov každej osoby zúčastnenej na preverení musí byť predmetom otvorenej diskusie ako zo strany osoby vznášajúcej obvinenie, tak i zo strany obvineného;
- b) obvinený musí mať právo vypočutia v každej fáze prejednávania veci;
- c) ak nebolo dokázané porušenie pravidiel vedeckej integrity, musí byť dodržaná dôvernosť týkajúca sa účastníkov konania i získaných nálezov;
- d) jednotlivé fázy procedúry musia byť ukončené v adekvátnych časových lehotách;
- e) výsledky preskúmania majú byť v primeranom čase po jeho skončení oznámené všetkým zainteresovaným výskumným organizáciám, vysokým školám, grantovým agentúram a časopisom;
- f) o celej procedúre a výsledkoch jej jednotlivých častí musí byť vedený detailný a prehľadný dôverný zápis, následne doručený všetkým zainteresovaným stranám (napr. grantovej agentúre, editorovi, národnej etickej komisii, etickej komisii Rámcových programov Európskej komisie).

V deklarácii sa odporúča výskumným inštitúciám a vysokým školám riadiť sa pri riešení porušenia pravidiel vedeckej integrity dokumentom **Recommendations for the Investigation of Research Misconduct by ENRIO (2019) (3)**, v ktorom sú podrobne opísané postupy pri preverovaní vedeckých podvodov na dlhoročných skúsenostiach európskych krajín.

(II) Inštitucionálnych smerníc pre preskúmanie obvinení z porušenia etických pravidiel výskumu.

(3) <http://www.enrio.eu/resources/?cat=6>.

II.2 Odporúčanie 2: Zloženie a kompetencia etických komisií

Každá **výskumná inštitúcia, vysoká škola ako aj organizácia podporujúca výskum** by mala mať **vytvorenú etickú komisiu** na riešenie etických problémov spojených s vedeckou činnosťou. Jednak rieši a schvaľuje správnosť prístupu k eticky citlivým otázkam, ako použitie osobných dát, ľudských tkanív, ľudských subjektov alebo zvierat či vykonávanie výskumu v tretích krajinách. Tiež je potrebné, aby súčasťou poslania etickej komisie bola aj zodpovednosť za dodržiavanie najvyšších etických štandardov v oblasti vedeckej integrity pri „výkone výskumu“ (teda aby mala **povinnosť preverovať prípady vedeckých podvodov** ako fabrikácia, falzifikácia a plagiátorstvo, ale aj porušenia dôvery, nepriznania konfliktov záujmov a iných pochybných praktík narušujúcich integritu výskumu).

Za osobitných okolností (v prípade, že sa rieši špecifická problematika) môže byť výhodou mať vytvorenú **ad hoc komisiu**, ale vo všeobecnosti sa uprednostňujú **stále komisie**, pretože disponujú dostatočnými dlhodobými kolektívnymi znalosťami a rozsiahlymi skúsenosťami s riešením porušení pravidiel vedeckej integrity. V každom prípade, či už ide o ad hoc komisiu alebo stálu komisiu, určite je výhodou, keď je členom komisie osoba, ktorá je oboznámená s inštitucionálnymi procesmi. Jeden z členov komisie by mal byť „definovaný“ ako kontaktná osoba (III), ktorej hlavnou úlohou je prijímať vznesené obvinenia a radiť, ako postupovať pri podozreniach na porušenia pravidiel vedeckej integrity.

Zloženie etickej komisie. Etická komisia má najčastejšie 5 – 7 členov (IV). Malé inštitúcie môžu využiť možnosť vytvárania spoločných komisií. Pri vytváraní etických komisií na riešenie porušovania pravidiel vedeckej integrity je potrebné stanoviť jednoznačný mandát komisie, vytvoriť štatút a rokovací poriadok s jasným opisom spôsobu nominácie členov, ich úloh a kompetencií, dĺžky obdobia výkonu mandátu, možnosti opätovného zvolenia a podobne. Súčasťou etickej komisie by mohol byť aj tzv. **Stály vyšetrovací výbor**, alebo osoba zodpovedná za tvorbu vyšetrovacieho výboru v prípade nutnosti začať vyšetrovať vznesené obvinenia z porušenia vedeckej integrity.

Predsedom etickej komisie, ktorý zodpovedá za činnosť etickej komisie, je zvyčajne dlhoročný uznávaný a akceptovaný výskumný pracovník alebo osoba s právnickým vzdelaním. Najdôležitejšie však je, aby predseda komisie disponoval kvalitami, akými sú spravodlivosť, objektívnosť a schopnosť zhodnotiť informácie bez akejkoľvek zaujatosti. V publikácii **OECD (4)** nájdete viac podrobností.

Etické komisie na riešenie porušovania pravidiel vedeckej integrity by mali mať k dispozícii špeciálny softvér na detekciu plagiátorstva.

(4) OECD Global Science Forum. Investigating Research Misconduct Allegations in International Collaborative Research Projects. A PRACTICAL GUIDE. April 2009. <https://www.oecd.org/science/inno/42770261.pdf>.

(III) Ombudsman, právnik, predseda etickej komisie, „research integrity officer/advisor“.

(IV) Odborníci/experti v určitom vednom odbore, právny expert, odborník v oblasti vedeckej integrity, nezávislý člen, expert z externého prostredia, pričom je potrebné brať do úvahy aj rodovú vyváženosť komisie.

II.3 Odporúčanie 3: Štatút etickej komisie

Etická komisia je obvykle **stálym poradným orgánom štatutárneho orgánu** vysokej školy a výskumnej inštitúcie pre dodržiavanie etiky a integrity vo vede, výskume a vzdelávaní, ktorej činnosť je upravená štatútom danej inštitúcie.

Úlohou etickej komisie je okrem iného podávať stanoviská a preverovať podnety o neetickom správaní členov akademickej obce, výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov a postúpiť spisovú dokumentáciu, závery a odporúčania štatutárnemu orgánu.

Etická komisia je nezávislý orgán univerzity/fakulty a výskumnej inštitúcie, ktorý je vo svojom rozhodovaní a činnosti nestranný, nepodlieha individuálnym ani inštitucionálnym záujmom.

Predseda etickej komisie si volia členovia etickej komisie nadpolovičnou väčšinou hlasov zvyčajne na obdobie štyroch rokov. Členov etickej komisie vymenúva a odvoláva štatutárny orgán (rektor, dekan, riaditeľ, predseda a pod.). Členovia etickej komisie majú **adekvátnu odbornú kvalifikáciu**, ich odbornosť súvisí s činnosťou etickej komisie.

Činnosť etickej komisie:

dbá na dodržiavanie všeobecne známych a rešpektovaných morálnych a etických princípov integrity vo vede, výskume a vzdelávaní založené na dobrých mravoch, ktoré sú bližšie upravené v etickom kódexe;

posudzuje a prerokúva podnety zo strany akademickej obce, zamestnancov, výskumných pracovníkov, ako aj verejnosti;

v odôvodnených prípadoch preveruje aj anonymné podania;

spracúva každoročné stručné správy o svojej činnosti, ako aj o zrealizovaných záveroch a uložených sankciách štatutárnym orgánom, ktoré postupuje Národnej etickej komisii pre vedeckú integritu;

v prípade podaného odvolania postupuje v závažných prípadoch spisový materiál s dôkazmi a stanoviskom Národnej etickej komisii pre vedeckú integritu na prešetrenie;

na požiadanie vypracováva odborné stanovisko k riešeniu etických problémov;

realizuje preverenie neetického správania, pričom závery postupuje na rozhodnutie štatutárnemu orgánu.

Etická komisia vydáva stanovisko o záveroch z preverovania obvinení (správu o výsledku preverovania), ktoré spolu s odporúčaním postúpi na rozhodnutie štatutárnemu orgánu. Štatutárny orgán je povinný informovať o prijatom rozhodnutí etickú komisiu, ktorá

v stručnej výročnej správe postúpi informácie o všetkých prípadoch aj so závermi a prijatými sankciami Národnej etickej komisii. Voči rozhodnutiu etickej komisie je prípustný opravný prostriedok (napr. odvolanie na Národnú etickú komisiu pre vedeckú integritu).

V publikácii **LERU (5)** je možné nájsť mnohé dobré príklady na to, ako vytvoriť etické komisie pre vedeckú integritu.

(5) <https://www.leru.org/files/Towards-a-Research-Integrity-Culture-at-Universities-full-paper.pdf>.

Definované pojmy

Na účely tohto Odporúčania sa vymedzuje sústava pojmov, ktorých definície sú uvedené v tomto dokumente.

Vedecká integrita (6) je prvotná podmienka kvalitnej vedeckej práce spočívajúca v dôslednom dodržiavaní najvyšších profesionálnych a morálnych štandardov, transparentnosti, vykonávaní výskumu kriticky a bez predsudkov a v absolútnej integrite praxe, vyučovania a administrácie vedy. Jej opakom je vedecká nepoctivosť a nečestnosť. Pod pojmom vedecká integrita chápu autori jednak integritu výskumu, ako aj akademickú integritu.

Vedecký podvod (6) je nepoctivé a nečestné konanie, ktoré je opakom výskumnej integrity a je v rozpore s morálnymi štandardmi. Ide najmä o plagiátorstvo, podvádzanie a odpisovani pri skúškach, fabrikáciu výskumných výsledkov, zaznamenávanie vymyslených dát, vynechanie nevhodných faktov a dát, falšovanie výskumu, nečestné praktiky v publikovaní výsledkov, nedeklarovanie konfliktu záujmov, zneužitie informácií získaných počas posudzovania, fiktívne autorstvo, povrchné a nekvalitné posudzovanie, systematické a vedomé publikovanie v časopisoch a vydavateľstvách, v ktorých sú príznaky nečestných praktík (časopisy a vydavateľstvá, ktoré sa v akademickej komunite označujú ako predátorské).

Pod pojmom vedecký podvod chápu autori jednak výskumný podvod, ako aj akademický podvod.

Definície FFP (1)

Fabrikácia je vytváranie vymyslených výsledkov a ich zaznamenávanie tak, ako keby boli skutočné.

Falšovanie je manipulácia s výskumným materiálom, zariadeniami alebo procesmi alebo neopodstatnená zmena, vynechanie alebo odstránenie dát alebo výsledkov.

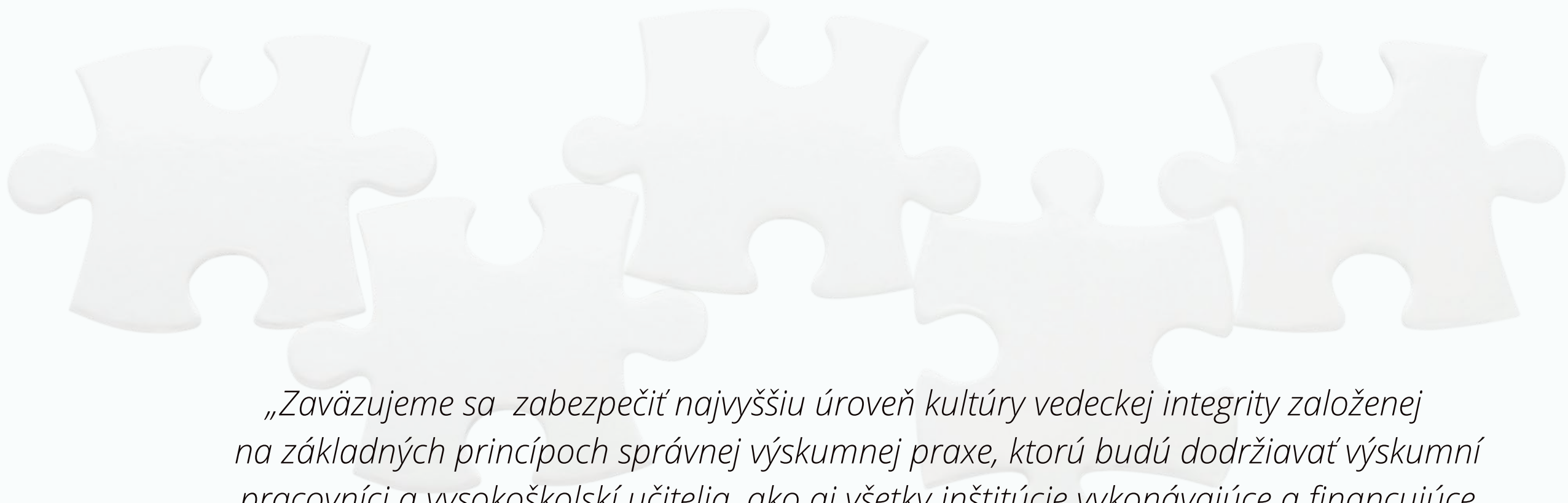
Plagiátorstvo je použitie práce a myšlienok iných ľudí bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj, čím sa porušujú práva pôvodného autora alebo autorov na výsledky ich tvorivej duševnej činnosti.

(1) The European Code of Conduct for Research Integrity

<https://allea.org/code-of-conduct/>.

(6) SAA VŠ: Štandardy pre vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania

<https://saavs.sk/wp-content/uploads/2020/09/Standardy-pre-vnutorny-system-zabezpecovania-kvality-2.pdf>.

„Zaväzujeme sa zabezpečiť najvyššiu úroveň kultúry vedeckej integrity založenej na základných princípoch správnej výskumnej praxe, ktorú budú dodržiavať výskumní pracovníci a vysokoškolskí učitelia, ako aj všetky inštitúcie vykonávajúce a financujúce výskum predovšetkým vytvorením vhodnej infraštruktúry na jej zabezpečenie, čím posilíme dôveryhodnosť týchto inštitúcií na domácej aj medzinárodnej úrovni.“

„Zaväzujeme sa realizovať vzdelávanie na podporu správnej výskumnej praxe ako najefektívnejšie proaktívne preventívne kroky na vytvorenie národného výskumného prostredia podporujúceho kultúru vedeckej integrity.“

„Zaväzujeme sa riadiť transparentným, spravodlivým a efektívnym systémom preverovania vedeckých podvodov, nečestností a porušení princípov správnej výskumnej praxe.“

„Sme odhodlaní vytvoriť Národnú etickú komisiu pre vedeckú integritu, ktorej hlavnou úlohou bude implementácia a harmonizácia inštitucionálnych štruktúr na podporu kultúry vedeckej integrity, bude slúžiť ako poradný orgán pre verejné aj súkromné výskumné inštitúcie, vysoké školy a reprezentovať SR v oblasti upevňovania vedeckej integrity na medzinárodnej úrovni.“

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Pracovná skupina RESEARCH INTEGRITY for SLOVAKIA (PS RI4SK)

Aktivita 1:

Tvorba národného kódexu pre vedeckú integritu, spolu s vytvorením štruktúr (etických komisií) potrebných pre ich implementáciu

Aktivita 2:

Rozširovanie podpory vedeckej integrity a vzdelávanie

Aktivita 3:

Postupy prešetrovania nečestného správania vo výskume

Aktivita 4:

Tvorba národnej štruktúry pre vedeckú integritu ako „nadištitucionálnej“ platformy

Členovia pracovnej skupiny RESEARCH INTEGRITY for SLOVAKIA (PS RI4SK)

RNDr. Soňa Ftáčniková, PhD. | hlavný koordinátor, koordinátor aktivity 4
Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Ing. Peter Beňo | tajomník
Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Assoc. Prof. Mgr. Ing. Gabriela Dubcová, PhD. | koordinátor aktivity 1
Ekonomická univerzita, Bratislava

prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc. | koordinátor aktivity 2
Slovenská akadémia vied, Bratislava

doc. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD. | koordinátor aktivity 3
Akadémia Policajného zboru v Bratislava

doc. PhDr. Alexandra Bitušíková, CSc. | Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

prof. RNDr. Jozef Masarik, DrSc. | Univerzita Komenského v Bratislave

prof. Ing. Robert Redhammer, PhD. | Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo, Bratislava

Mgr. Róbert Karul, PhD. | Slovenská akadémia vied, Bratislava

prof. Ing. Ján Szolgay, PhD. |

prof. RNDr. Peter Fedoročko, CSc. | Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

MgA. Paulína Böhmerová | ESET, spol. s r.o.

prof. Ing. Milan Terek, PhD. | Vysoká škola manažmentu v Bratislave

prof. Ing. Ervin Lumnitzer, PhD. | Technická univerzita v Košiciach

RNDr. Zdenka Krajčovičová, PhD. | Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

doc. Ing. Jaromír Mlýnek, CSc. | Akadémia Policajného zboru v Bratislave

JUDr. Stanislav Mydlo | Agentúra na podporu výskumu a vývoja, Bratislava

Ing. Juraj Noge | Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Ing. Anna Krivjanská | Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Mgr. Jitka Dobbersteinová | Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

RNDr. Soňa Ftáčniková, PhD. | Centrum vedecko-technických informácií SR | text

Mgr. Eva Vašková | Centrum vedecko-technických informácií SR | grafika

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

© Centrum vedecko-technických informácií SR
(CVTI SR)
2021

*„... VYZVAŤ VŠETKY ORGANIZÁCIE
VYKONÁVAJÚCE A FINANCUJÚCE
VÝSKUM A VZDELÁVANIE
NA SLOVENSKU,
ABY SA VEREJNE A DOBROVOĽNE
PRIHLÁSILI
K ZÁVÄZKU DODRŽIAVAŤ
NAJVYŠŠIE ETICKÉ ŠTANDARDY
V OBLASTI VEDECKEJ INTEGRITY...“*